

Soudních znalců ubývá. Chybí mechanismy vzdělávání těch nových, ti zkušení často končí kvůli změnám v legislativě

Soudní znalci v oblasti psychiatrie mají v trestně-právní i občansko-právní oblasti nezastupitelnou úlohu. V tom prvním případě hodnotí, zda byl jedinec v daném případě zodpovědný za své činy, ve druhém se zabývají nejčastěji problematikou svéprávnosti.

Kvalitních soudních znalců v oblasti psychiatrie je však v současné době nedostatek. Chybějí požadavky na jejich kontinuální vzdělávání a mechanismy, jak by nově příchozí znalci získávali zkušenosti od svých starších kolegů. Situaci zřejmě bohužel neprospěje ani nová legislativní úprava.

Nenahraditelné zkušenosti

„Situace opravdu není dobrá. K tomu, aby se psychiatr stal soudním znalcem, v současné době stačí týdenní kurz a určitý počet let praxe. Psychiatrie je přitom velice specifická – na rozdíl například od interního lékařství je zde výrazně méně přesně kvantifikovatelných parametrů, s nimiž lze pracovat. O to větší roli hrají zkušenosti, ty jsou naprosto klíčové,“ popisuje Doc.MUDr. Ilja Žukov, CSc., předseda Sekce pro soudní psychiatrii Psychiatrické společnosti ČLS JEP.

Dřívější praxe byla v tomto ohledu výrazně lepší: „Znalci pracovali ve dvou, mladší a starší, což byla skvělá cesta, jak právě tyto zkušenosti efektivně získat. Tato praxe však bohužel z finančních důvodů skončila. Volali jsme a stále voláme po tom, aby byly zavedeny mechanismy průběžného vzdělávání a předávání zkušeností – buď aby noví znalci pracovali po boku zkušenějších kolegů, nebo se museli určitou dobu podílet na ústavních posudcích,“ popisuje docent Žukov. Problémem také je, že jinou váhu má posudek, který si zadá soud, a jinou ten, který si nechá vypracovat advokát. Nároky na erudici a nestrannost přitom musí být v obou případech stejné.

Statisíce pokuty za banální chybu

Situaci bohužel nepomohl nový zákon o soudních znalcích. „V oblasti psychiatrie může nastat případ, kdy dva soudní znalci dojdou u jednoho případu k odlišnému závěru – a to i dle svého nejlepšího svědomí. Dle současné právní úpravy to však může být klasifikováno i jako křivé svědectví, což je trestný čin. A nový zákon možné postihy ještě zpřísňuje – teoreticky může nastat případ, kdy i za relativně banální formální chybu hrozí pokuta 300 000 Kč. A z tohoto důvodu se řada zkušených znalců rozhodla skončit, nebo minimálně vyjadřuje obavy,“ vysvětluje docent Žukov. Podle *Prohlášení zástupců profesní základny znalců a znaleckých ústavů* ubylo za posledních 10 let více než 40 % znaleckých ústavů a více než 20 % znalců - fyzických osob – a legislativní změny zřejmě tento kritický pokles ještě prohloubí.

Jak tedy situaci zlepšit? „Klíčové je zkvalitnění kontinuálního vzdělávání. Kromě již zmíněné nutné spolupráce nových znalců se zkušenějšími kolegy či ústavních posudků by průběžnému vzdělávání mohl kromě pravidelné konference napomoci i vznik odborného periodika, časopisu, který by se věnoval pouze problematice soudní psychiatrie. Do úvahy také připadá návrh dát vzdělávání oficiální rámec, vytvořit obor forenzní psychiatrie, nástavbové atestace z forenzní psychiatrie s definovanou praxí, délkou přípravy a následným vzděláváním znalců,“ říká předseda Psychiatrické společnosti ČLS JEP Prof. MUDr. Pavel Mohr, Ph.D.

V září se také bude konat 43. soudně psychiatrická konference, kterou pořádá právě Sekce pro soudní psychiatrii Psychiatrické společnosti ČLS JEP. Tam bude diskutována také problematika nového zákona o soudních znalcích, který bude platit od začátku příštího roku.